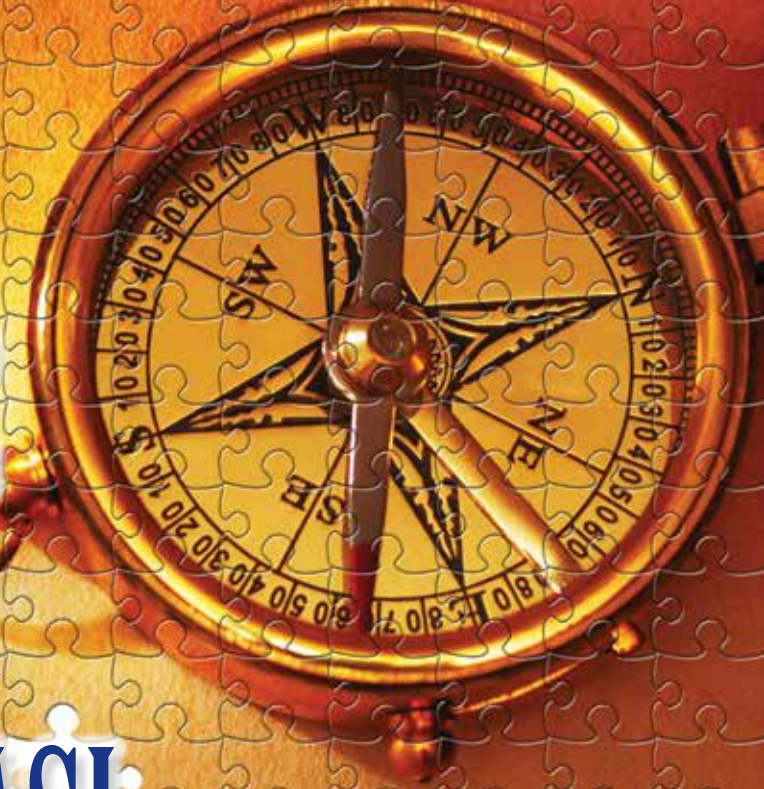

DOĞU İLE BATI EKSENİNDE ŞEHİR PARADİGMASI

Doç. Dr. İlker GÜNDÜZÖZ
Hukuk Müşaviri, İçişleri
Bakanlığı

GİRİŞ

Bu çalışmada şehir (ya da kent) kavramı incelenmektedir. Yönetim yazınında Farsça “şehir” ve Söğdca “kent” kavramları birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Şehir olarak ifade edilen yerleşimlerin kavramsal çerçevesi nedir? Bugün ve tarihte bu çerçeve hep aynı mı kalmıştır? Bu sorular çalışmanın merkezinde yer almaktadır.

Çalışmanın bakış açısı bir yönüyle, Doğu ile Batı arasındaki paradigma farklılıklarını da kavrayacaktır. Bir başka ifadeyle, şehir kavramı Doğu ile Batı arasında paradigma farkına sahip midir? sorusu bu çalışmanın temel sorularından birisidir. Doğu ile Batı şehir olgusu farklı mı kavramlaştırılıp an-

laşıyor? Tabii bu soruları tatmin edici bir biçimde yanıtlamanın öncül soruları ise, “Batı nedir?”, “Doğu nedir?” sorularıdır. Bu soruları Batı ile Doğu arasında ne tür farklılıklar vardır? İki kavram kutuplaşmayı mı ifade etmektedir? Yoksa arada bir ufak fark mı var? şeklinde bir dizi soruyla derinleştirmek de olanaklıdır.

Doğu özellikle kadim medeniyetler olarak ifade edilen Asya kültürlerini kavramaktadır. Batı ise Avrupa ile ABD’yi de içine alan bir coğrafya olarak kullanılmaktadır. Ancak kullanım biçimlerine göre her iki kavram da bir biçiminden diğer biçime seyahatinde bambaşka anlamlarla donatılabilmektedir. Şark Meselesi ifadesinde olduğu gibi doğunun siyasal olarak parçalanması ve emperyal güçlerin çıkarları

İster Doğu, ister Batıda yer alsın, bugün şehir olgusu “megapol, metropol gibi kavramlar göz önüne alındığında” rahatlıkla ifade edilebileceği gibi, eskisine göre daha büyük nüfus barındıran, ekonomik ilişkilerin daha yoğun ve girift hale geldiği, bunlara koşut olarak çevre sorunlarının daha yoğun yaşandığı yerleşim sistemlerini tanımlayan bir kavram olarak belirmektedir.

bakımından hedef oluşturmasını ifade eden retorik yanında; Doğu kültürlerinin kadim ve naif olduğu şeklindeki retorik birbirinden kapsam ve nitelik bakımından ayrılır. Batının sömürmeye yönelik hareket tarzına yönelik kullanım eleştirilerdir. Ancak sanayi ve bilim alanında kaydettiği gelişmeler bakımından Batıyı vurgulayan retorik ise olumlu bir bakışı içerir. Bu çalışmada Batı daha klasik bir yaklaşımla Avrupa ve ABD’yi içine alan daha çok siyasal ve sosyal değerleri kapsar bir biçimde ele alınırken; Doğu ise Türk ve İslam medeniyetinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Konuya bu tarz bir ayrımla bakıldığında analitik bakışın daha çok değerler düzlemi üzerinde

olduğu belirtilebilir. Bu açıdan başlığın Türkçe’de değerler dizisi anlamı olan paradigmayla ilişki kurularak *“Doğu ile Batı Ekseninde Şehir Paradigması”* şeklinde kurgulanması bilinçli bir tercihtir.

1. Kavram Olarak Şehir

Kavramsal olarak Batının şehiri ile Doğunun şehiri arasında fark olup olmadığı tartışmasını “şehir” ile birlikte “şehirli” üzerinden yapmak daha doğru bir yaklaşımdır. Batı anlayışında şehirli daha çok siyasal bir kavramlaştırmadır. Doğuda ise şehirli daha çok sosyolojik bir vakiadır. Bununla bağlantılı olarak şehir de bu iki farklı düşünüş tarzında siya-

sal değerler ve sosyolojik değerlerle ilişkili olarak farklılaşan anlamlarla donatılmıştır. Batının şehiri bugün de siyasal bir başkaldırı, nümayiş ve fikirler çatışmasının arenasıdır. Doğuda ise sosyolojik olarak kırdan ayrılmayı içeren bir dizi unsuru barındıran bir fenomene karşılık gelir.

Şehir bakımından dilbilimsel farkları da ortaya koymak yararlı sonuçlar verebilir. Şehir (city) terimi (Fransızca’da cite, İtalyanca’da citta, İspanyolca’da ciudad), vatandaşlık üyeliği ve vatandaş (citizen-civitis) Latin kelimelerinin kökünü oluşturur. Eski Roma dünyasında bu kavramların anlamı klasik Yunan felsefesinden kaynaklanmıştır. Eski Yunan felsefesinde Polity (Polis) kamusal vatandaşlık hakları üzerinde bulunur. Polis yönetiminde böyle katılma haklarına sahip olmak için özgür, erkek ve toprak sahibi olmak gerekiyordu. Böylece, bu hane halkları tarafından yönetsel güç kontrol ediliyor, politik otoritenin daha geniş yetki kullanması dengeleniyordu. Eski Yunan ve Roma medeniyetlerinde vatandaş yalnızca şehirlerde ikamet eden mülk sahiplerince tanımlanmıyordu. Eski Yunan medeniyetinde Aristotle, şehir ve onun hinterlandı olan kasaba ve kırsal alanı hep beraber bir ünite olarak ele almaktadır. Kasaba dışında yaşayan çiftçiler bile polis’in bir parçasıdır. Polis, zaman zaman kırsal hinterland anlamına gelen “chora”dan ayrılmıştır. Polis değişen bir biçimde kullanılabilmesine rağmen, şehiri tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonra Romalılar Helenistik uygulama döneminde şehir ve onun çevre arazisini bir ünite olarak ele aldılar. Burada anahtar terim civitas olup toplumun kendi kendini yönetimi anlamına gelirdi. Zamanla vatandaşlık artan bir biçimde şehirlerdeki (şehir veya kasaba- urbs) kamu hayatı ile ilgili olarak anlaşılmıştır (Holton, 1986: 3).

Doğu anlayışında, her yönüyle medeniyet/yüksek kültür ile şehir arasında ilişki ağı, kavram alışverişi söz konusudur. Medine, medeniyet kelimesine de kök oluşturan şehir anlamındadır. Medine, şehrin kültürel boyutunun da hesaba katılması konusunda bir uyarıdır. Doğunun geleneksel anlayışında, şehri anlamak, bir şehri, şehir yapanın ne olduğunu düşündürmektir. Tıpkı Ahmed Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir'de Ankara, Erzurum, Konya, Bursa ve İstanbul için yaptığı gibi... Tanpınar İstanbul'u anlatırken "(...) *Kuzguncuk'ta sular, sahil boyunca, arasına tek tük süm-bül karışmış bir menekşe tarlası gibi mahmur külçelenirken, ince bir sis tabakasının büyük zambaklar gibi kestiği İstanbul minareleri, kendi hayallerinden daha beyaz bir aydınlığa benzer*" diyor. Bursa için ise Evliya Çelebi'ye atıfla, Bursa çeşmelerinden bahsettikten sonra "*Velhasıl Bursa sudan ibarettir*" diyerek sözü bitiriyor (Gündüz, 2015).

Geleneksel olarak, Doğu ve İslam coğrafyasında şehir olgusu bir barış dayanışma ortamı olarak alana yansımıştır. Bu hususta batı şehirlerinin gelişimi için yapılan tespitler daha çok mevcut alt toplumsal grupların çatışması olarak açıklanmaktadır (Pirenne, 2012: 125).

Özetle şehir, Doğu anlayışında kültürel bir derinlik kazanırken, Batıda vatandaşlık hakları (citizen-civitis) ve siyaset zemininde yer almaktadır. Bu iki bakış farklılığı, Doğu ve Batı şehirlerini ve şehire bakışı içeren düşünce sistemlerini derinden etkilemiştir.

İster Doğu, ister Batıda yer alsın, bugün ise şehir olgusu "*megapol, metropol gibi kavramlar göz önüne alındığında*" rahatlıkla ifade edilebileceği gibi, eskisine göre daha büyük nüfus barındıran, ekonomik ilişkilerin daha yoğun ve girift hale geldiği, bunlara koşut olarak çevre

Bilimsel yazında şehrin doğması ekonomik, teknolojik, siyasal ve askeri (güvenlik) nedenlerle açıklanmaktadır.

sorunlarının daha yoğun yaşandığı yerleşim sistemlerini tanımlayan bir kavram olarak belirlemektedir. Şehirler barındırdıkları nüfusun büyüklüğü yanında farklı çıkar gruplarının, sosyo-kültürel kesimlerin çeşitlendiği üniteler haline gelmiştir. Şüphesiz, şehir (kent) kavramı örgütlere ve yaklaşımlara göre farklı tanımlanabilmektedir.

Birleşmiş Milletler Örgütü'nün 1968 yılında 123 örnek üzerinde 19 şehirleşme derecesi göstergesine dayalı olarak yaptığı bir araştırma sonucunda 20.000'den yukarı nüfuslu yerleşim yerleri şehir kabul edilmiştir.

ABD'de ise Sayım Bürosu 1960 yılında yaptığı bir araştırma ile ülkedeki şehirleri Standart Metropolis İstatistik Alanlarına (SMSA) ayırmıştır. Araştırma 20 mil içerisindeki yerleşim yerlerini belli ölçütler altında bütün kabul etmiştir. SMSA aslında birbiri ile ilişkili bir çekirdek alt bölgedir. Şehir özelliği gösteren bu alan için 50.000 nüfus ölçütü kabul edilmiştir (Çezik, 1982: 2).

Bazı tanımlamalarda istihdam ya da üretimin belli ve nispi olarak önemli

bir oranının sanayi sektörüne dayalı olması, tarım sektörünün payının belli sınırlar altında olması öngörülmektedir. Nitekim 1982 tarihli DPT'nin kent eşiği araştırmasında da 26 gösterge arasında; sanayide çalışan nüfusun, hizmetlerde çalışan nüfusun ve tarımda çalışan nüfusun toplam nüfusa oranları 3 gösterge olarak ele alınmıştır (DPT, 2000: 2).

2. Şehirlerin Doğuşu

Şehirler neden ve nasıl doğmuş-tur? Bunu çeşitli yaklaşım tarzları ve sebeplere bağlı olarak açıklamak olanaklıdır. Şehirler kırsalda üretilen mallar ile uzak memleketlerden getirilen çeşitli stratejik malların değişimi amacıyla pazar niteliği öne çıkan yerlerin öne çıkmasına dayanan bir olgudur. Ticari faaliyetlerin artması nedeniyle zamanla buna uyumlu şekilde pazar faaliyetinin yürütüldüğü alanlar şehirleri oluşturmuştur. Buna göre önce toplayıcı ve avcı toplumlar, köylerde tarıma ve hayvancılığa başlamışlardır. Daha sonra ise artı değer olan ürünlerini değiştirmek amacıyla harekete geçen toplumlar şehirlerin doğmasını sağlamışlardır. Kronolojik olarak önce köyler, sonra şehirler var olmuştur.

Az da olsa, bu açıklamanın aksini savunan görüşler de söz konusudur. Buna göre, insanoğlu önce toplayıcılık ve avcılık sonucu elde ettiği artı ürünü pazar alanlarında trampa yoluyla değişmiştir. Bu suretle henüz köyler oluşmadan pazar ilişkilerine bağlı olarak şehirler oluşmuştur. Ardından pazarın gelişmesi ve toplumsal talebin sürekliliği nedeniyle toplayıcı ve avcı aktiviteler arzın talebi karşılmasına yetmemiştir. Bunun üzerine insanlar arzın sürekliliğini garanti altına almak amacıyla tarımsal faaliyetlere ve hayvancılığa yönelmişlerdir. Pazarın kârlılığı

tarım ve hayvancılığı doğurmuş, böylece köyler ortaya çıkmıştır. Bu durumda ise kronolojik olarak önce şehir, sonra köy olgusu söz konusu olacaktır.

Bilimsel yazında şehrin doğması ekonomik, teknolojik, siyasal ve askeri (güvenlik) nedenlerle açıklanmaktadır. Ekonomik nedenler pazarın gelişmesi şeklinde karşılığını bulmaktadır. Yukarıdaki satırlarda özet olarak bu durumdan söz edilmiştir. Ayrıca, bazı durumlarda şehirlerin doğuşu ve hızlı gelişimi ani bir ekonomik sıçramaya koşut olabilmektedir. Türkiye, açısında Batman bu duruma örnektir. TPAO tarafından Raman Dağında petrolün bulunması Batman Köyünün kısa sürede bir şehir olarak ortaya çıkmasının başlangıcı olmuştur. Amerikan filmlerinde rastlanan altın bulma sevdasıyla belli bölgelere akın etme olayları yeni kıtada birçok kasaba ve şehrin doğmasını tetiklemiştir. Maden rezervinin bitmesi ise doğuşun tersine istikamette, bazı kasabaların terkedilmesiyle sonuçlanmış, buraları “hayalet kasaba” haline dönüştürmüştür.

Teknolojik nedenler ise özellikle ulaşım imkânlarının gelişimini içinde barındırmaktadır. Ulaşım imkânları arttıkça büyük alan yerleşimlerinin önündeki engeller ortadan kalkmaktadır. Bugün metro gibi raylı sistemler kilometrelerce mesafedeki semtleri bir bütün halinde tutmaktadır. Birkaç yüz yıl önce bu uzak mesafelerde ulaşımın dakikalarla sınırlı bir şekilde gerçekleşmesi düşünülemezdi. Özellikle büyük şehirlerin doğuşu ulaşım, iletişim, bilgi alışverişi imkânlarının inanılmaz düzeylerde artışı sayesinde gerçekleşmiştir. Bugün Gebze’de oturup İstanbul’a, Polatlı’da oturup Ankara şehir merkezine günü birlik seyyaliyet halindeki işgücünden söz edilebilmektedir.

Şehirlerin doğuşunda siyasal kararlar da bazen çok önemli olabilir.

Ankara’nın hızlı büyüyen bir metropol haline gelmesi başkent oluşuyla ilgili bu türden bir husustur. Tarihsel süreçte daha eski örnekler de vardır. Hatta Ankara’da olduğu gibi önceden çekirdek bir yapı olmaksızın, siyasal bir kararla sıfırdan kurulan şehirler de söz konusudur. Makedonya Kralı Büyük İskender (III. Aleksandros) yeni şehirlerin kurulmasında unutulmayacak isimlerdendir. Örneğin, İskenderiye, adını aldığı, Mısır’da bir Yunan kültür merkezi oluşturmak isteyen Büyük İskender tarafından, Rodoslu mimar Dinokrates’in hazırladığı plana göre MÖ 332’de kurulmuştur. MÖ 333 yılında, Büyük İskender’in İsos yakınlarında kazandığı zaferden sonra Myriandrus adında bir Fenike Şehri’nin üzerine kurulan İskenderun başka bir örnektir.

Tarihte askeri saiklerle ve güvenlik nedeniyle bir askeri birliğin karakol halinde konuşlanması, kale in-

şası gibi önlemler zamanla bunun etrafında yerleşimlerin artmasını, sonrasında şehir oluşumunu doğurmuştur. Tarihte, şehirlerde kale ve bu kaleyi koruyan birliklerin olması zorunlu bir unsurdur.

Tabii bazen girift ilişkiler ağıyla şehiri oluşturan sözü edilen sebeplerin birkaçı eş zamanlı rol oynayabilir. Ekonomik ve teknolojik gelişmeler bir arada sürece etki ederken siyasal mekanizmalar daha ilk başta süreci başlatmış olabilir. Olasılıkları çeşitlendirmek mümkündür.

3. Türkiye’de Şehir Kavramı

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nin nüfus sayımlarında kullandığı şehir tanımı, idari bölünüş yapısı dikkate alınarak yapılmaktadır. İl ve ilçe merkezlerinde bulunan nüfus şehir nüfusu, bucak ve köylerde bulunan nüfus köy nüfusu olarak tanımlanmaktadır. TÜİK (o tarihte DİE) 1960 nüfus sayımından sonra bir dönem 10.000 nüfusu da şehir tanımında ölçüt olarak kullanmıştır. 1982 yılında Devlet Planlama Teşkilatı’nca TÜİK’in o güne kadar kabul ettiği şehir ölçütü olan 10.000 nüfusun yeterli olup olmadığının saptanmasına yönelik bir araştırma yapılmıştır (Çezik, 1982: 6). Bu araştırmada 1975 yılı nüfus sayımı sonuçlarında 10.000 nüfusun üstünde olan 279 yerleşim yeri çalışma sahası olarak seçilmiştir. 28 ölçüt ve 26 göstergeye dayalı olarak yapılan araştırma sonucunda; 20.000 nüfus, şehir tanımı için ölçüt olarak önerilmiştir. Araştırma her ne kadar 20.000 nüfusu şehir ölçütü olarak kabul etmişse de, 20.000-50.000 nüfus arası kent eşiği olarak öngörmüş, 50.000 nüfusun üzerindeki yerleri ise her şartta, objektif bakımdan şehir kabul etmiştir.

Köy Kanununda ise “Nüfusu iki binden aşağı yurlara (köy) ve nü-

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Türk belediye sistemi yeni bir modele kavuşmuştur.

fusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiyeye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur.” Bu kademe tanımda 2.000-20.000 nüfus aralığında yer alan ünitelerinin belirlenmesinin bir sebebi vardır. **Hükümetin yerel yönetim sistemi kurulurken niyeti köy, kasaba ve şehir olarak üç kademe tesis ederek her birini ayrı bir kanun çerçevesinde hayata geçirmektir.** Ancak bu politikaya uygun olarak yerel yönetim sistemi oluşturulamamış, köy kanunundan sonra kabul edilen belediye kanunu (1930 tarihli ve 1580 sayılı) kasaba/şehir ayrımını göz ardı eden bir yaklaşımla tek tip belediyeyi tanımlamış; yalnızca belediyelerin mali büyüklüklerine bağlı bir görev kademelenmesi kabulüyle yetinmiştir.

6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla Türk belediye sistemi yeni bir modele kavuşmuştur. Bu model süregelen belediye sisteminden şehir kavramına yaklaşımı bakımından temelde ayrılmaktadır. Yeni düzenleme şehiri daha çok bir alan yönetimi olarak tanımlamaktadır. Türkiye’de büyükşehir eksenli yeni düzenlemeyle, metropol alan tanımı dışında kalan bazı şehirler, **şehir-bölge (city-region) yaklaşımının** bir alt türü sayılabilecek bir yaklaşım çerçevesinde geniş alan (veya bölge/şehir-bölgesi) haline dönüştürülmektedir (Gündüzöz, 2011: 121). Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus da 16.544 adet köyün genişleyen şehir sınırlarına şehrin bir alt birimi olan mahalle ünitesi halinde katıldığıdır. Kırsal ve tarımsal özellik gösteren ve şehirden uzak

yerleşimler artık şehrin bir unsuru olacaktır. Ayrıca bu alanlarda yer alan 1.635 belde belediyesi de her bir belde tek bir mahalle olarak sınırları ilçe mülki hudutlarına kadar genişleyen ilçe belediyelerine

1987 yılında
Birleşmiş Milletler
tarafından
yayımlanan
Brundtland
Raporu Dünyanın
atalarımızdan bize
miras kalmadığını,
gelecek nesillere
borcumuz olduğunu
vurgulayan yeni
bir paradigmayı
“sürdürülebilir
çevre” kavramını
ortaya koymuştur.

katılmaktadır (<http://www.migm.gov.tr>). Yeni büyükşehir belediyeleri köy ve beldeleri de içine alarak il mülki sınırlarına genişleyen büyük alansal belediyeler haline dönüşmektedir.

Yeni belediye modelinde, eski köy, yeni mahalle olan bu üniteler şehir merkezinde bulunan mahallelerden nitelik bakımından ayrılmaktadır. Bu yeni kırsal mahalleleri **“kent-köy”** olarak adlandırabilir. Nitelikleri itibarıyla köysel, kırsal ve tarımsal üniteler artık şehrin bir alt birimidir. Burada “kent-köy”lerin yerel hizmetler kadar yönetimde pozitif ayrımcılık ilkesinden yararlanmaya ihtiyaç duyabilecekleri belirtilmelidir.

4. Genel Değerlendirme

Tarih boyunca şehirlere pek çok anlam yüklenmiştir. Bu anlamlar birbirine zıt anlayışlar da barındırmaktadır. Doğuda uzun yıllar toplumsal uzlaşma ve yüksek kültürün neşv-ü nema alanı olan şehirler; Batıda huzursuzluğun, başkaldırının alanı olarak da düşünülmüştür. Max Weber şehirlerin tek ve ortak tanımlamasının zorluğundan söz eder. Bir yerleşim yerinin şehir olarak kabul edilebilmesi için burada yaşayanların geçimlerinin tarım değil, ticaret olması gerektiğini vurgular. Marx’a göre ise şehirler işçiler tarafından yapılacak bir köklü dönüşümün öncesinde çatışmanın merkezidir.

Doğuda, mahalle örgütlenmesi içinde bir cami etrafında toplanmış evlerden örülü, dayanışması yüksek toplulukların huzur ve sükûn temelli hayat tarzı belirleyici olmuştur. Bu huzur ve sükûn adalarında birincil ilişkiler önemliydi. Sosyal dayanışma ise yüksek seviyedeydi. Mahallelere huzur ve sükûn adaları derken “ada” sözcüğü tesadüfen seçilmiş değildir. Çoğu zaman mahalleler birbirinden ayrı yapıları. Hatta bazen mahalleleri birbirinden ayıran çevre duvarları söz konusudur. Mahallelere ana kapısından girilebilirdi. Bu şekliyle geleneksel Doğu şehirleri sanki bir mahalleler ittifakıdır. Toplamda ise Doğunun şehri mahallelerden mürekkep bir “huzur ve sükûn şehri (pax citta)” hüviyetini taşırdı. Günümüzde ise büyük yerleşimler ve nüfus kesafeti bu geleneksel yapıyı ortadan kaldırmıştır. Birincil ilişkilerin yerini formel/ikincil ilişkiler almıştır. Sosyal dayanışma ve solidarite ortadan kalkmış ya da çok azalmıştır. Bu yeni yapı geleneksel Doğu şehrinin genleri üzerinde oynama yapmıştır; “pax citta” yitip gitmiştir.

Bugün şehirler devasa büyüklük ve nüfus kesafetleriyle kendi başlarına, bazen bulundukları ülkeden ayrı bir

marka değeri olan yapılarıdır. Özellikle gelişmekte olan ülkeler yoğun şehirleşmeye sahne olmaktadır. Bugünün büyük şehirleri daha çok “gelişmekte olan ülkeler”dedir. Günümüzde, bir taraftan küresel şehirler hiyerarşisi içinde kendine yer bulmaya çalışan şehirleri, diğer taraftan küresel şehirlerin tek tipleştirici yanlarına, baş döndürücü temposuna karşı yavaşlığı öne çıkaran *sakin şehirleri* aynı anda görmek mümkündür (Şahin, 2013: 61). Hızla gelişen şehirlerde altyapı sorunları, çevre sorunları, gecekondu sorunu, güvenlik açığı, suç oranlarındaki artış gibi bir dizi aşılması ve çözümü zor sorunlar doğmuştur. Rio De Janeiro, Meksiko City, Yeni Delhi gibi şehirler devasa insan yoğunluğunun olduğu gelişmekte olan ülke şehirleridir. Tokyo, New York, Londra gibi şehirlerin gelişmiş ülkelerde oluşu bu şehirlerin daha iyi alt yapıya sahip olmalarını sağlasa da, bunları sorunsuz hale getirmemektedir. Londra’da 1952 yılında hava kirliliğinden 4 bin kişinin ölmesi, bugün “Los Angeles Smog”u denilen kirliliği ile sisin karışımından oluşan bir hava kirliliği türü nedeniyledir. Bu ve benzeri çevre sorunları gelişmiş ve gelişmekte olan birçok

ülkede mevcudiyetini korumaktadır. Devasa nüfusların küçük bir alana toplanması insanoğlunun daha önce üzerinde kafa yormadığı yeni sorunları ve dolayısıyla çözümleri ortaya çıkarmaktadır.

1983 yılında Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanıp 1987 yılında yayımlanan “Ortak Geleceğimiz” ya da “Brundtland Raporu” olarak adlandırılan rapor “sürdürülebilir çevre” kavramına vurgu yapmıştır. Rapor aslında Dünyanın atalarımızdan bize miras kalmadığını, gelecek nesillere borcumuz olduğunu vurgulayan yeni bir paradigmayı “sürdürülebilir çevre” kavramını ortaya koymuştur. Bu itibarla günümüzde her kavramın önüne konarak oluşturulan bir dizi türetme, yeni yetme kavram söz konusudur. *“Sürdürülebilir olma iddiasında yer alan ve tekrarlayan, ama çoğunlukla içi boş duran kavramlaştırmadan endişe eden bir retorikle- “sürdürülebilir şehir” için siyasal otorite yanında, önce bireylere olmak üzere topluma büyük görev ve sorumluluklar düştüğü ifade edilmelidir. Sorumluluklar kendi evimizin önünden başlamaktadır.*

SONUÇ

Şehir kavramı tarihin önemli bir sürecinde var olmuştur. Ancak şehire yüklenen anlamlar çeşitlilik göstermektedir. Bu yazıda şehir olgusunun zaman ve mekan boyutunda yaşadığı serüven incelenmiştir. Doğu ve Batı kültürel paradigması bakımından farklılıklara da vurgu yapılmıştır. Doğu kültüründe yerini bulan “huzur ve sükûn şehri”nin yitip gitmesine de dikkat çekilmiştir. Küçük yerleşimlerden metropol zincirleri ifade eden megapollelere, şehir değişim gösterse de, insanlık tarihi boyunca şehirler her daim varlığını korumuştur. İlave olarak, şehiri kırsaldan ayıran çeşitli nitelikler her zaman mevcut olmuştur. Gelecek yüzyıllar boyunca şehrin değişim ve dönüşümü devam edecektir. Kim bilir? Yüzyıllar sonra “Uzay şehri”, “Mars şehri” ya da “uzak galaksi şehri” de insanoğlunun önüne çıkabilir.

KAYNAKÇA

- Çezik Asuman (1982), *Kent Eşiği* Araştırması (Türkiye için *Kent Tanımı*), DPT, Ya. No: DPT: 1838-SPD: 350, Ankara, 1982.
- DPT (2000), Kırsal Kalkınma Ölk Raporu**, DPT, Ya. No: DPT: 2522-ÖİK: 538, Ankara, 2000.
- Gündüzöz İlker (2011), Türkiye Uygulamaları Çerçevesinde Metropol Belediye Kavramı Avantajlar ve Dezavantajlar**, Ankara, 2011, ss.1-147.
- Gündüzöz Soner (2015), “Allah Rasûlü (sav)’nın Şehir Algısı Üzerinden Şehirleri Düşünmek”,**
<http://www.sonpeygamber.info/allah-rasulu-sav-nun-sehir-algisi-uzerinden-sehirleri-dusunmek>, erişim tarihi: 26/11/2015.
- Holton, R. J. (1986), Cities, Capitalism and Civilization**, London, Boston, Sydney, 1986.
- Pirenne Henri (2012),** çev. Karadeniz Şadan, *Ortaçağ Kentleri, Kökenleri ve Ticaretin Canlanması* (orijinal adı: Les Villes du Moyen Age: Essai D’histoire Economique et Sociale), İletişim Yayıncılık, 2012, ss.1-181.
- Şahin Yusuf (2013), *Kentleşme Politikası*, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2013, ss.1-422.

Mevzuat Kaynakları

- Belediye Kanunu, 2005
- On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 2012

İnternet Kaynakları

- MİGM**, <http://www.migm.gov.tr/>, erişim tarihi: 1/10/2015.